

Saunaküla küla arengukava 2010 – 2017

Sisukord

1. SISSEJUHATUS.....	3
2. KÜLA HETKEOLUKORRA KIRJELDUS	3
2.1. Küla paiknemine	3
2.2. Küla looduslikud olud	3
2.3. Ajalugu.....	4
2.4. Küla elanikkond	4
2.5. Küla majanduslikud olud	6
2.6. Küla taristu	7
2.7. Külaelanike koostöö.....	8
2.8. Muutused küla arengus.....	8
2.9. Olemasolevad õigusdokumendid, arengukavad, lepingud	9
2.10. Muu oluline külast	9
KOKKUVÕTE.....	10
3. Hetkeolukorra analüüs (SWOT).....	10
4. Saunaküla tulevikupilt.....	11
4.1. Küla arengusuunad.....	12
4.2. Saunaküla visioon	12
5. Eelisarenduse valdkonnad	12
5.1. Küla taristu	12
5.2. Küla ühistegevus ja traditsioonid	13
5.2.1. Haridus ja kultuur.....	13
5.2.2. Jahiselts	13
5.2.3. Sihtasutus	13
5.3. Küla heakord	13
5.3.1. Välisilme	13
5.3.2. Kaarepere aleviku reoveed	14
6. Tegevuskava 2010 – 2017	15
7. Lisad 1,2,3	

1. SISSEJUHATUS

Käesolev arengukava on koostatud ajavahemikuks 2010-2017, saanud külaelanike koosolekul heakskiidu. Aluseks on võetud külas elavate inimeste arvamused, soovid, ettepanekud, arvestatud kohalike ettevõtjatega, tehtud tihedat koostööd valla esindajatega, võetud arvesse nii valla-, kui ka maakonna arengusuundi. Arengukava tarbeks on toimunud 3 üldkoosolekut, (27.11.2009; 18.04.2010; 24.03.2011) millest võttis osa 49 elanikku ja 2 töörühma koosolekut 10 osavõtjaga. Külaelanike arvamusi on uuritud ka küsitlusega, tagasisidet saadi 7 perelt.

Jätkuvalt põhiliseks lähtekohaks arengu planeerimisel kujunes seisukoht, et küla esmane funktsioon on elupaik ja eriliseks väärtuseks looduskeskne paiknemine. Selle väärtuse kasvatusliku ja majandusliku kasutamise idee kujunes ka keskmeks planeeritavatele tegevustele.

Arengukava kaalukamateks projektideks on küla läbiva sõidutee korrashoid, parendamine ning teeäärte ja teeäärse maastiku korrashoid, kujundamine ja valgustus. Viimastel aastatel kohaliku jahiseltsi poolt rajatud jahimaja kompleks koos lasketiiru ja laskemajaga avardavad olulisel määral ka külaelu arengu võimalusi kooskõlmamise kohana, ettevõtmistes ja loodusõppes.

2. KÜLA HETKEOLUKORRA KIRJELDUS

2.1. Küla paiknemine

Küla asub Rapla maakonna keskosas, Kehtna vallas, kolme valla piirimail (Kehtna, Raikküla, Rapla).

Küla asukoht on igati soodne nii pealinna, maakonna-, kui valla keskuste suhtes. 60 km kaugus Tallinnast, 7 km vahemaa maakonna- ja valla keskustega võimaldab külaelanikel ka kaugemal tööl käia. Külale olulisema keskuse Kaerepere aleviku (kool, kauplus, seltsimaja, lasteaed, raamatukogu) kaugus on 1-3 km, seega külaelanikud on esmatähtsate teenustega kindlustatud.

Küla-ja Kaerepere asulasisene tee viivad välja Tallinn-Türi maanteele, mis jääb küla piirist paari kilomeetri kaugusele. (vt. Külakaart 1)

2.2. Küla looduslikud olud

Saunaküla lähiümbruses on laialdased loodusliku keskkonnaga alad – vähekasutatud mitmesuguse vanuseastmega okas- ja segametsad ning heinamaad, leidub ka raiesmikke. Need alad tagavad hea õhu kvaliteedi. (vt. Külakaart 3)

Küla piirkonda jääb 3 tagasihoidlikku veekogu: Sõmera oja, Estonia järv ja Kuusiku jõgi, mis on ka küla läänepiiriks. Väärtuslikest loodusvormidest tuleb märkida Estonia mägesid (Ees-, Kesk- ja Tagasoomägi) – lamedaid kõrgendikke heinamaade keskel, mis on inimtegevuse ja jätkuva hooldamise tulemusena kujunenud liigirikkaks puisniiduks ja mis on arvel (kohaliku tähtsusega) looduskaitseobjektina. Samuti Tammiku talu tammed ja Tammiku rändrahnud. Suurulukitest asustavad küla maid metskits, põder ja metssiga, mõnikord läbirändel hundid, ilvesed.

Saunaküla majapidamistele kuuluva maa kogupindala on ca 250 ha. Sellest haritavat maad ca 80 ha, ülejäänud on metsamaa ja looduslik rohumaa. Piirid haritava maa ja rohumaa vahel ei ole täpselt määratletavad, kuna rohumaa on arvel ka osa kunagisi põllumaid. Viimase 10 aasta jooksul ei ole haritava maa pind oluliselt vähenenud.

Saunaküla majapidamised paiknevad enamikus ühe liigendatud põllumassiivi ääres, mis need terviklikuks külaks liidabki. (vt. Külakaart 2). Vaid 4 majapidamist on sellest süsteemist eraldi, nendeni jõudmiseks tuleb läbida metsaala. Küla läbib peatee, mis saab alguse Kaerepere alevikust, - viib heinamaadesse ja Estonia

puhkeala juurde (järv, Estonia mägi). Sellest magistraalteest lähtuvadki haruteed üksikute majapidamiste ja majagruppide juurde.

Küla piirkonnas on mõned õhureostuse allikad – Kaerepere reoveepuhasti suublana kasutatav Sõeru soo, mis sisuliselt toimib umbekasvanud biotiigina, ja selle juurdevoolukraav. Kuna reoveepuhasti ei kindlusta vee pidevat nõuetekohast puhastamist, siis tuleb küllalt suurel määral reostust juurdevoolukraavi ja soosse, milline tekitab lagunemisel ebameeldivat lehka. Lisaks juhivad Kaerepere aleviku Sinilille tänaval asuvad 3 majapidamist Sõeru soosse ka oma puhastamata reovee.

Teine küla õhku mõjutav reostusallikas on küla idapiiril asuv Kumma sigala, mille intensiivne hais satub Saunakülasse kindla tuule suuna korral (SE – S).

Kolmas õhku mõjutav reostusallikas on tolmu tekkimine. Kuival suvel küla läbival kruusateel (käesolevaks ajaks on esimesed 900 meetrit kaetud mustkattega s.o. Küla piirist kuni Luige teeotsani).

2.3. Ajalugu

Saunaküla arvatakse tekkinud olevat vanematest küladest Kummast ja Kaereperest välja siirdunud peredest seoses maakasutuse laiendamisega lääne ja põhjasuunas. Seda maakasutuse järk-järgulist laienemist kajastab omapärane olukord, kus Saunaküla põlde ümbritseb läänest Kaerepere küla heina- ja karjamaade võõnd, viimast omakorda Kumma küla taludele välja mõõdetud metsade võõnd ja seejärel lõpuks Saunaküla oma heinamaade ala, taludest 2-3 km eemal. Küla asub põllu- ja metsamaade piiril. Minevikus olid külas päristalude kõrval ka Valtu mõisa renditalud ja mõisa tööliste eluasemetena maata saunad, mis ilmselt andsidki külale nime. Praeguseks on enamus saunakohtade asemeid unustatud.

1940 aastal oli küla 20 majapidamisest 16-l põhitegevuseks ja elatusallikaks põllutöö ning loomakasvatus. Ülejäänud neli olid praktiliselt ilma maata ja sissetulek põhines käsi- või abitööl, eelkõige tisleri- ja ehitustööl. Arvestades talude keskmist suurust, eriti haritava maa keskmist määra ühe talu kohta (3,5 ha), oli tegemist väiketaludega, mis ei võimaldanud suuri sissetulekuid.

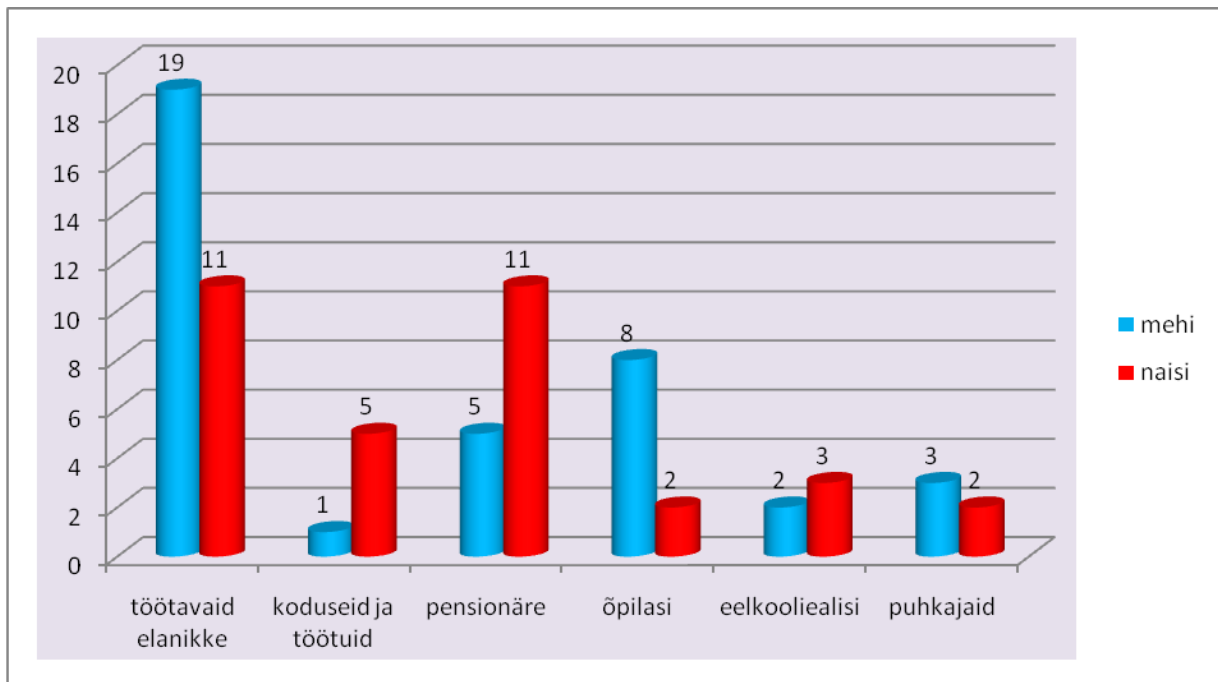
Talupidamine toimus naturaalmajanduse põhimõttel – toodeti kõik vajalik oma pere toitmiseks ja suurel määral ka riietamiseks. Põllumajandustoodete – liha, piim, koduvõi, lambavill – väljamüük oli ka raha ja poekauba saamise vahendiks. Kuna aga väikeste talukohtade tõttu nende ülejääk oli minimaalne, siis otsiti talumajapidamistes lisasissetulekut käsitööst, eelkõige puutööst ja konkreetselt vankrite valmistamisest. Lisaks käidi tööl lähedal asuvates asulates olevates ärides. Puutööd tehti 6 majapidamises, 4 majapidamise juures oli sepikoda, 3 majapidamist omasid jõuallikana statsionaarset mootorit, millega tehti nii puu- kui põllumajanduslikke töid. Traktoreid või mootorsõidukeid külas ei olnud. Metsa müüki ei toimunud, sest metsa nagu muudki maad oli taludel vähe ja seda vähest hoiti oma ehituste tarbeks, kütteks ning puutoodete tegemiseks. Toimis ka külasisene tööjaotus ja spetsialiseerumine – sepp, kaevumeister, kingsepp, külvimasina omanik, seatapja, loomaravitseja, oskajam kuduja jne. Osutasid oma vastastikuseid teeneid, kuid sissetulekuallikana ei olnud see kuigi oluline. Vaid üks pere sai oma põhisissetuleku tööst väljaspool küla.

2.4. Küla elanikkond

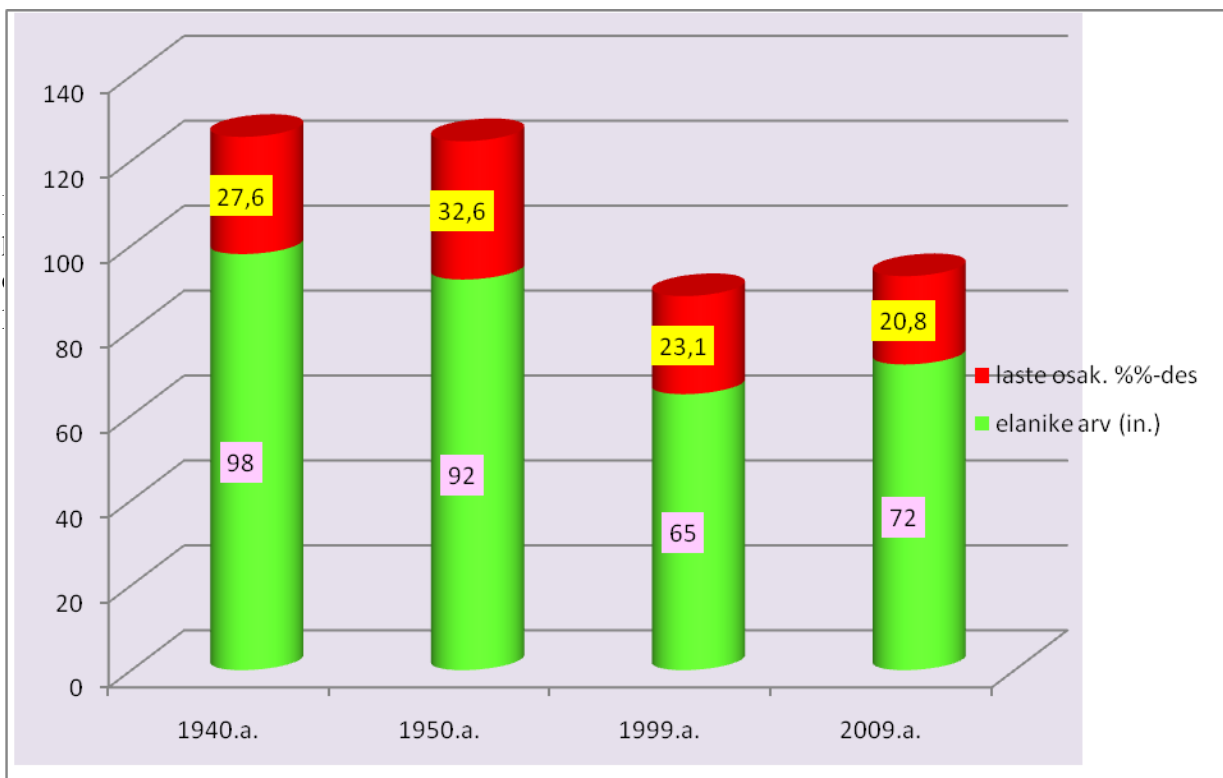
Külaelanike hulka on arvestatud inimesed, kellel on külas alaline elukoht, omand või kinnisvara, sõltumata sellest, kus on tema peamine elukoht (vt. Tabel nr.1). Hetkel on külas 72 inimest, nendest 5 puhkajat. Praegusel hetkel on naisi 34, mehi 38. Koduseid ja töötuid on kokku 6, nendest 3 on aktiivsed töötajad, teised on seotud laste kasvatamisega.

Aastaringelt ei ole asustatud 5 majapidamist ja külaelanikest kuni 30 inimest omavad ka elukohta mujal. Laste ja õpilaste arv on väiksem pensionäride arvust, sellest tulenevalt võib prognoosida külaelanike arvukuse tunduvalt vähenemist järgneva 30 aasta jooksul, kui ei toimu uute elanike juurdetulekut mujalt.

Tabel nr. 1. Külaelanike sooline jagunemine vastavalt ühiskondlikule positsioonile.

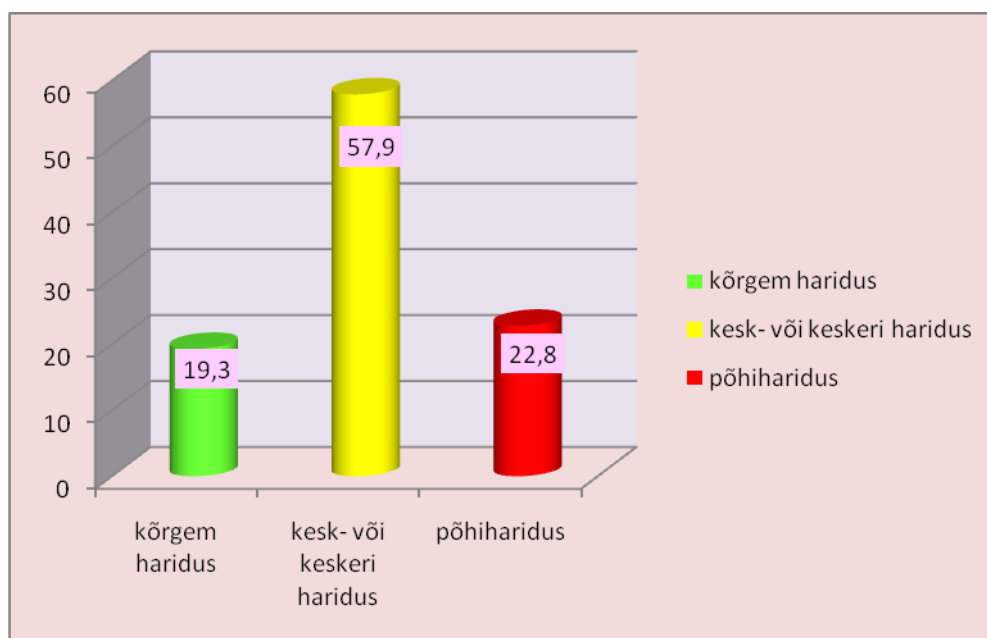
Tabel nr.2 Elanike arvu ja laste osakaalu muutused aastate lõikes

Tervikuna on laste osakaal elanikkonnas vähenenud ehk elanikkond vananeb. (Vt. Tabel 2). Võrreldes 1999.a. on elanike arv kasvanud 9 inimese võrra, elanike arvu on lisandunud puhkajaid, kuid külasse on ehitatud üks uus maja (hetkel 4 elanikku) ja üks tühi maja on võetud kasutusele (2 inimest). Lähema 5-10 a. jooksul ei ole ette näha elamute tühjaks jäämisi ja nende arvel suvitajate arvu suurenemist.

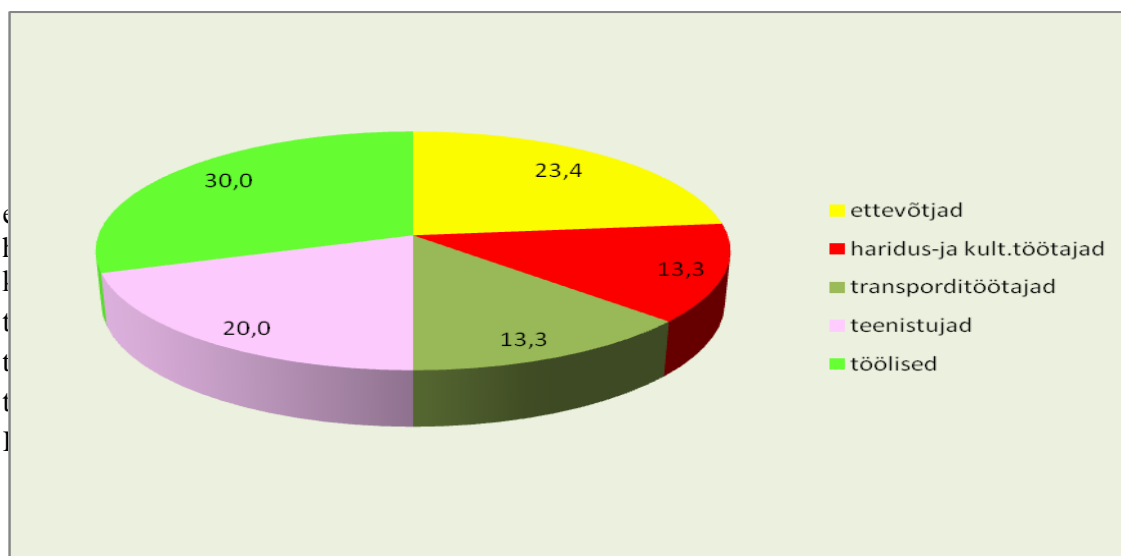
Haridustasemelt on külas ülekaalus kesk või keskeriharidusega inimesed. Põhiharidusega elanikke on 22,8 %, kusjuures enamik neist on pensionärid (vt Tabel nr 3).

Tabel nr. 3. Külaelanike haridustase %%-des täisealisest elanikkonnast

2.5. Küla majanduslikud olud

Tabel nr.4 Töötajate jagunemine tegevusalade lõikes %%-des töötavate külaelanike arvust

Väikeettevõtjad moodustavad töötajaskonnast 23,4%, tegeletakse peamiselt teenuste osutamisega (veoteenus), haljastusega, müügiga ning taimekasvatusega. Ülejäänud töötavad erinevatel ametipostidel – riigi- või erafirmades. Ainult paaril inimesel tööelistest elanikest on põhitegevus seotud oma majapidamisega (ei oma püsivat teenistust väljaspool). Kõik ülejäänud saavad põhisissetuleku tööst, mis asub väljaspool küla piire. (vt. Tabel.nr.4)

Küla majapidamistele kuuluv põllumaa on täielikult kasutuses ja selle baasil tegevuse olulist laiendamist ei saa ette näha. Põlluviljelus on aga viimastel aastatel liiga ühekülgsest tegelenud ainult teravilja kasvatusega, mida on tinginud põllusaaduste turustamise piiratud võimalused. Optimaalne oleks põllukultuuride mitmekesistamine, põldheina, kartuli, kaunviljade osa suurendamine, samuti orgaanilise väetise kasutamine. Need arengud aga sõltuvad üldisest majanduslikust olukorrast, turustamise võimalustest ja viimaste kaudu loomakasvatuse mahust.

Hetkel põllumajanduse alal ettevõtjad puuduvad (v.a. 1 tegeleb hobina). Haritavad maad on renditud maakonna ettevõtjatele.

Üks võimalus hõivatus suurendamiseks kohapealsete töödega oleks suuremat käsitsitöö kulu nõudvate ja ka suuremat tulu toovate kultuuride (marjad, ravimtaimed jne) kasvatamine, kuid sellise ettevõtmise edukus sõltub ettevõtja leidumisest, aktiivsusest ja algkapitali olemasolust, mida ei saa plaanidega tekitada. Sama võib öelda ka väikeloomakasvatuse (lambad, kitsed) ja nende toodangu töötlemise saaduste kohta. Kuigi külaelanikel oleks motivatsiooni, oskusi ja julgust nende aladega tegelema hakata, on eelkõige siiski kahtlused ettevõtluse efektiivsusel ja võimel ellujääda konkurents.

Seega paratamatult tuleb tööjõulisel elanikkonnal leida tööd väljaspool küla. Töökohad on Kaereperes (1 km), Raplas (7 km), Tallinnas (60 km). Kaugemate töökohtade pidamist võimaldab hea varustatus isiklike liiklusvahenditega või ka täiendava elukoha omamine väljaspool küla. Kuna külas puudub ühistransport, tekitab see mõningaid probleeme kaugemal koolis käivatele lastele ja isiklikku liiklusvahendit mitte omavatele täiskasvanutele. Samas ei ole eelnimetatu väga suureks takistuseks, kuna ühistranspordi peatused on suhteliselt lähedal (2-3 km küla piirist).

2.6. Küla taristu

Küla taristu moodustavad elektriga varustatud elamud koos hoonete juurde kuuluva õue- aiamaaga. Aiamaa sisaldab traditsiooniliselt viljapuuaiat, ja peenramaa aiakultuuride kasvatamiseks. Õue- aiamaaga piirneb vähemalt mingi osa majapidamisele kuuluvast maatulundusmaast, mistõttu on piisavad võimalused vajaduse korral aia ja peenramaa laiendamiseks. Kõikide majapidamiste juurde viib autoga sõidetav juurdepääsutee (mõningate talude -Tammiku, Ilvese- juurde viiv tee on raskesti ligipääsetav vihmade perioodil ning talvisel ajal). Küla läbib vallatee Estonia puhkealani, millest 0,9 km on saanud mustkatte. Veevarustus on igal majapidamisel oma puurkaevu baasil, piisavalt

kvaliteetse põhjavee horisont asub ca 15 – 20 m sügavuses, kuid veesurve tõttu on enamasti veetase mitte sügavamal kui 4-5 m allpool maapinda. Reovee ühiskanaliseerimise ei ole, see immutatakse maasse või veetakse ära kogumiskaevudest. Külas on pooltel majapidamistel arvuti-ja internetiühendus, antud teenust on võimalik saada ka raamatukogust (1 km). Postivõrk on rajatud grupiliste postkastide baasil, kirjakasti pole, kuid väikese kirjade mahu tõttu puudub selleks ka vajadus. Lähim kirjakast asub Kaerepere alevikus. Jäätmekäitlus on toimiv, majaomanikud on soetanud prügikastid, mida tühjendatakse vastavalt graafikule. Pangateenuseid saab kasutada Raplas.

Vajalikud teenindusasutused – kool, kauplus, raamatukogu, seltsimaja, siseujula, spordisaal, lasteaed – asuvad 1-3 km kaugusel Kaerepere alevikus.

2.7. Külaelanike koostöö

Tegevusalade killustatusele vaatamata on küla elanikkonnal arenenud ühtekuuluvustunne. Tegutseb valitud külavanem, 5 aastase vaheajaga on korraldatud praeguste ja endiste külaelanike suviseid kokkutulekuid juba 8 korral. Küla ühistegevust koordineerib küla seltsing. Vajaduse tekkimisel kutsutakse kokku küla koosolekud, toimuvad kevadised ühised korrastustööd ja jüripäeva tähistamine. Koostöös on valminud põllukivialusel küla suur infosilt, osaliselt on taastatud vallatee äärne kiviaed. Ühisüritustel osaleb regulaarselt 60 – 80 protsenti külaelanikest, lisaks ajalooliselt varem külasse kuulunud pered.

Küla ühistegevuses on suur roll jahimeste seltsi poolt hallataval, küla territooriumil asuval Jahimaja kompleksil, mis on kujunemas küla seltsielu keskpunktiks. Külal on tihe koostöö vallavalitsusega. Kinnitamaks oma ühtsust ja muret turvalisuse pärast ühinesid esimesena vallas küla 13 talu Eesti Naabrivalve Ühingu, moodustades Saunaküla sektori. Külal on tihe koostöö vallavalitsusega.

Info levib külarahva vahel peamiselt telefoni ja e-maili teel. Olulisemaid külaelanikke puudutavaid teateid paigaldatakse ka grupiliste postkastide asukohtadesse või saadetakse edasi postkastide kaudu.

2.8. Muutused küla arengus

Traditsiooniline hajaküla struktuur, s.o. majapidamiste hajutatud paiknemine oma maavalduste keskel on üldiselt säilinud ka uute majade lisandudes. Elumiljööd on muutunud kahe uue objekti ilmumine küla piirkonda. Üheks nendest on 1988. a paisjärve rajamine küla heinamaadele. See on kujunenud ümbruskonnas populaarseks kalastus- ja supluspaigaks, kuid paraku viimastel aastatel on järv liialt rohtu kasvanud. Mõne aasta taguse niitmise mõju jäi lühiajaliseks. Suveperioodil toimub järve äärde ja Estonia puhkealal intensiivne liiklus, mis mõnevõrra häirib rahulikku elulaadi külas. Kuna piirkonnas pole sobivaid ujumiskohti, siis paisjärve rajamine laiendas oluliselt elanikkonna suviseid puhkamisvõimalusi, puuduseks on liiklustiheduse kasv, turvalisus ning teeäärsetele aladele prahi loopimine.

Teine mittetraditsiooniline objekt on 20 aasta eest Valtu Jahimeeste Seltsi poolt alustatud jahimaja kompleksi ehitus küla territooriumile, mis avati ametlikult 2009. a novembris. Lasketiiru täielik valmimise aeg on 2012. aastal. Jahimaja valmimisega arenesid oluliselt külaelanike võimalused kooskäimisteks ja ühisteks ettevõtmisteks.

Mittetraditsioonilise objektina on leidnud koha Järvakandi Vibuklubi Ilves treeningbaas, mis vajab edendamiseks olulisi investeeringuid, kuid ometi avardab elanike puhke ja vabaaja veetmise võimalusi.

2.9. Olemasolevad õigusdokumendid, arengukavad, lepingud

Küla arengukava koostamisel on lähtutud nii maakonna- kui ka valla arengusuundadest, samuti võetud arvesse küla territooriumil asuva jahimaja ja vibuklubi tegevuskavasid.

2.10. Muu oluline külast

Saunaküla edasine areng peab säilitama meeldiva elukeskkonna, kus on ka head võimalused puhkamiseks ja vabaaja veetmiseks. Oluliseks pidada noorte perede külasse jäämist, tagades nii küla elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse.

KOKKUVÕTE

Küla soodne asukoht, küla atraktiivsemaks muutmine ning vaba aja kui sportimisvõimaluste laiendamine võimaldab säilitada küla asustust, meelitada siia elama noori, tegusaid piirkonna arengule kaasaaitavaid inimesi.

Looduskeskkonna valdkonnas on kesksel kohal küla maastikuala säilitamine hajakülana, heakorra parandamine ning õhureostuse allikatega (Kaerepere reoveepuhasti ja Kumma sigala) seotud probleemide lahendamine. Puhtama küla tagamiseks on äärmiselt oluline küla peatee tolmuvabaks muutmine.

Tähtsal kohal on küla ajaloo säilitamine järgnevatele põlvkondadele, oluline on jäädvustada kõik tähtsamad ettevõtmised ja ühisüritused – fotod, mälestused jne.

Ettevõtluse ja töökeskkonna valdkonnas on kesksel kohal väikeettevõtluse arendamine olemasolevate ressursside baasil (maa, inimesed, loodus, hooned).

Küla kogukonna tugevnemisele on oluliseks aluseks külaelanike aktiivne koostöö kõikvõimalikel aladel, vajadusel ka abistamine ja nõustamine.

3. Hetkeolukorra analüüs (SWOT)

Küla hetkeolukorra parema kaardistamise ja arengueelistuste ning arenguvajaduste väljaselgitamiseks viidi läbi hetkeolukorra analüüs, kasutades SWOT-analüüsi meetodit.

SWOT analüüs

Küla sisemised tugevused	Küla sisemised nõrkused
1. Puhas looduskeskkond, olemasolevad loodusväärtused	1. Paisjärve halb olukord
2. Paisjärve olemasolu	2. Puudulik liiklusohutus
3. Asustatud talud	3. Tolmused teed
4. Küla soodne asukoht	4. Elanikkonna vananemine, vähe noori
5. Tugev küla eestseisus ja kogukond	5. Talude nimesiltide puudumine
6. Asustusstruktuur (hajaasustus)	6. Postiteenuste kättesaadavuse halvenemine
7. Tervislike eluviiside arendamine	
8. Rahulik elukeskkond	
9. Traditsioonid ja ühistegevus	
10. Koostöö Jahiseltsiga	
Küla välised võimalused	Küla välimised ohud
1. Projektitaotlused	1. Rahastamata projektid
2. Koostöö vallaga	2. Turvalisus
3. Koostöö Vibuklubiga	3. Naaberkülade reostusallikad
4. Koolitustel osalemine	4. Valla ja erinevate seltside poolse huvi puudumine

5. Koostöö naaberkülade ja seltsidega	5. Tööpuudus
	6. Teede lagunemine

Võimalused, mis aitavad muuta tugevusi veel tugevamaks.

Küla looduslikud ja maastikulised eripärad, puhas loodus, hajahaljastus, paisjärv, asustatud ja korrastatud talud ja looduskeskkond võimaldavad paremini kasutada ära ilusast ja puhtast looduskeskkonnast tulenevaid eeliseid, arendada välja loodus-ja matkaradu ning luua hooldatud järve äärde nõuetele vastav puhkekoht.

Tugevused ja võimalused, mis aitavad kõrvaldada, ennetada ohte.

Kasutades ära küla aktiivsete ja võimekate elanike tahet ja oskusi õppima kirjutama projekte vältimaks mitterahastamist ebapädevate projektide tõttu. Teise osapoolt vähese huvi korral olla ise eestvedaja.

Puhta looduskeskkonna väärtustamisega seistakse vastu naaberkülade reostusallikate mõjule ning võetakse kasutusele meetmed nende likvideerimiseks teavitades õhureostusest keskkonnainspektsiooni.

Võimalused, mis aitavad kõrvaldada nõrkusi.

Projektitaotluste oskuslik kirjutamine loob eeldused külaelu arendamiseks. Koostöö vallaga võimaldab tagada paisjärve korrashoiu ning viia külatee terves ulatuses ohutuks ja tolmuwabaks. Külas tegutsevate seltside (Jahiselts, Vibuklubi) kaasabil avarduvad oluliselt kooskäimise, ühisürituste, loodusõppe, spordi jm. Võimalused, mis kaasavad – elanikke vabaaja tegevusse.

4. Saunaküla tulevikupilt

Saunaküla hetkeolukorra analüüsimise tulemusena leiti küla arengut suunavad tegurid, arengueelised lähtuvalt küla tugevatest külgedest, mille arendamisel on võimalik saavutada püstitatud eesmärgid.

4.1. Küla arengusuunad

Nagu eelpool esitatud ülevaatest selgub, on küla peamiseks funktsiooniks saanud mitte põllumajanduslik tootmistegevus, vaid kui inimeste elupaik. Teisi aspekte tuleb vaadelda kui elupaiga funktsiooni toetavatena ja täiendavatena, elupaiga kvaliteeti ja väärtust parandavatena. On terve rida tunnuseid, mis Saunaküla kui elupaiga kvaliteeti määravad ja annavad sellele juba praegu ja võiksid anda tulevikus veelgi enam eeliseid muude asulatüüpidega ja ka teiste küladega võrreldes:

1. Optimaalse ,looduskeskse elamute paigutusega hoolitsetud ja kultuurne küla.
2. Majandustegevus, mis tagab keskkonna ilme säilimise harjumuspärase olukorras (põllu- ja metsamaastiku vahelduvus, võsa leviku vältimine)
3. Inimeste tööalade mitmekesisus, sealhulgas ka hõivatus kohapealse tegevusega, nende tegevuste mitmekesisus uuesti põlluharimisele ja loomakasvatusele.
4. Mittepõllumajanduslike teenimisvõimaluste arendamine kohapeal.
5. Heas korras teedevõrk ja hästi toimiv andmeside võrk ühenduse pidamiseks ning tööks väljaspool küla asuvate tööandjatega.
6. Kohapealse põllumajandus-, aiandus- ja loomakasvatustoodete kasutamise majanduslikud eelised.
7. Elanike vanuseline struktuur tagab jätkusuutliku küla.
8. Küla looduskesksuse esiletoomine, väärtustamine, säilitamine ja ärakasutamine kohaliku tööhõive parandamiseks, tootmismahukate ja rahvarohkete ettevõtete külla asutamise vältimine.
9. Mugavas läheduses (Kaereperesse on 1-3 km) asuvad kool, kauplus, raamatukogu, seltsimaja, lasteaed ja spordimaja.

Need loetletud tunnused mõjutavad iga üksiku majapidamise väärtust, kuid on kindlustatud ja edasi arendatud vaid küla kui terviku ja ka naaberasulate sihipärase arendamise tulemusena.

4.2. Saunaküla visioon

Looduslikku keskkonda harmooniliselt sobitunud elamutega küla, kus elanikud on toimetulekuks ja kultuurseks eluks vajalikul määral töödega kindlustatud ja kus nii küla kui küla ümbruse loodus oma loomulikus olekus on vaatamisväärsus, mis pakub huvi enam urbaniseerunud piirkondadest saabunud külastajatele ja puhkajatele, kus on ettevalmistatud süsteem nende teenindamiseks. Küla seltsi- ja spordielu ning omakultuuri arendamise vajadusi teenib Jahimaja, mis ühtlasi on lülitatud loodusturistide teenindamise süsteemi ja teenib sellega tasa oma hoolduskulud

5. Eelisarenduse valdkonnad

5.1. Küla taristu

Külale on eluliselt tähtis sõidutee korrasolek Kaerepere alevikust kuni Estonia puhkealani. Käesoleval ajal tee on tolmuva 900 meetrit ja ülejäänud kruusakatteline, kuid intensiivse kasutamise tõttu külaelanike ja Estonia puhkeala külastajate poolt kulub kiiresti. Kuival suveperioodil häirib suurt osa küla majapidamisi teetolm. Seetõttu vajab tee pidevat hooldust ja remonti, mis ennetaks selle suuremat lagunemist. Korralik tee on vajalik eeldus ka loodushoidliku eluviisi tutvustamiseks külastajatele ja nende juurdepääsuks sellega seonduvatele objektidele – Estonia puhkeala, jahimaja kompleks ja looduslik õpperada. Minimaalselt vajalik remont seisneb enamkulunud osade kvaliteetse kruusaga täitmises ja tee regulaarses silumises, põhjalikum remont seisneb püsivama ja tolmuva katte ehitamises.

Vajalik on tänavalgustus teeristidel.

5.2. Küla ühistegevus ja traditsioonid

5.2.1. Haridus ja kultuur

Ajalooliselt on Kaerepere alevikus olev Valtu Põhikool, lasteaed, raamatukogu ja seltsimaja teenindanud mitut ümberkaudset küla, sidudes neid kultuuriliselt. Seda tervikut ei ole põhjust jagada ka edaspidi, kuigi Kaerepere alevik on kasutajate arvu poolest muutunud domineerivaks. Seega on Saunaküla arengu ja elukvaliteedi parandamise huvides nende haridus- ja kultuuriasutuste jätkuv tegevus, areng ja ajakohastumine.

5.2.2. Jahiselts

Jahiseltsi poolt alustatud ja välispiirete osas lõpuni ehitatud jahimaja kompleks on mahukas, kapitaalne, omanäoline, milline sobib täitma paljusid funktsioone. Kompleksi lõpuni ehitamiseks ja sellele sobiva ühiskasutuse vormi leidmiseks on jahiselts valmis koostööks küla kogukonnaga. Kasutusalasid sellele kompleksile leidub palju, eelkõige kohalike elanike, jahiseltsi, naaberkülade koosolekud ja üritused. Kuid vajalik on hoonesse tuua lisaks tegevusi, mis kompenseerivad selle edasised hooldus- ja arenduskulud. Seega tuleb seda üürida tasu eest välja muudele kasutajatele. Oma asendi poolest sobib hoone lähtepunktiks lähedusest algavale maastikule rajatud looduse õpperadadele, selles saavad korraldada temaatilisi õppepäevi koolid, seal saab eksponeerida paikkonna loodust tutvustavaid materjale. Kõetav hoone on ka omanäoline baas talispordi võistluste läbiviimiseks. Selliselt välja arendatud kompleksi haldamise ja korrashoidmisega leiab tööd 1 – 2 inimest külast.

5.2.3. Sihtasutus

Küla arendusplaanide elluviimine, selleks vahendite hankimine ja nende kasutamise organiseerimine nõuab järjekindlat tööd ja vastutuse võtmist. Nende teostamiseks on Saunaküla seltsing ja küla kuulub MTÜ-sse Arendusselts Koduaseme.

5.3. Küla heakord

5.3.1. Välisilme

Külale annab näo eelkõige seda läbiv tee, selle ümbrus ja kõik, mis teelt silma paistab. Sõidutee äärte korrastamisega on küla alustanud (võsa raiumine, kiviaedade taastamine). Lisaks on tähistatud küla piir. Selleks, et muuta teel liikumine tõeliselt meeldivaks visuaalseks elamuseks on vaja veel suuri jõupingutusi

(lisaks olemasolevale kiviaiale taastada puuduvad osad). Suur osa on maitsekalt püstitavatel teeviitadel ja -tähistel. Teiseks vajab juba tehtud töö pidevat kordamist (võsast, liigest rohust ja prahist puhastamine). Küla majade välisilme ja ümbrus on majade valdajate teha ja otsustada, kuid küla osa seisneb elanike huvi suunamises majaümbruse ja välisilme korraldamise poole. Selleks on naabrite eeskuju ja ülevaatuste korraldamine, samuti küla elamute pildistamine ajaloona säilitamiseks.

5.3.2. Kaerepere aleviku reoveed

Kaerepere asulast lähtuva biopuhastatud reovee suublaks on Saunaküla maavalduste keskel asuv soo, mis varasematel aegadel säilitas talvise sulamisvee kuni kesksuveni, oli asupaigaks mitmekülgsel taime- ja linnukooslusele. Ebapiisavalt puhastatud reovee sissevoolu tulemusena on soost kui avatud veepeegli veekogust saanud vohava taimestikuga kinni kasvanud lodu (märgala). Reovee trass, mis põhiosas on kinnine torustik, läheb 250 m enne sohu jõudmist üle avatud kraaviks, milline on aegade jooksul võsastunud ja mudaga täitunud. Originaalse loodusseisundi taastamiseks soos on vajalik reovee senisest täielikum ja nõuetekohane puhastamine ning suubla põhjalik korrastamine. Näiteks on võimalik reovesi suunata soost mööda, olemasolevasse, selleks spetsiaalselt kaevatud äravoolukraavi, kuhu see praegu ei jõua. Kõige esmaseks meetmeks ebakoha kõrvaldamisel on lahtise kraavi asendamine kinnise torustikuga. Muud edasised tegevused nõuavad eeluuringut. Reoveesüsteemi korrastamine kõrvaldab ebakoha üldiselt looduslähedases Saunakülas ja vähendaks kraavist ja soost lähtuvat solgilehka. Tahame taastada soo oma esialgsel kujul.

6. Tegevuskava 2010 – 2017

Aeg	Valdkond	Tegevus, investeringu objekt	Summa kroon/euro	Vastutaja, projekti vedaja	Allikad
2010	Seltsielu	Kokkutuleku korraldamine	15000/960	Külaseltsing	Kohalik Omaalgatusprogramm(KOP)
2010	Ohutus, turvalisus	Kiiruse piirang teele	10 000/640	Külaseltsing vald	vald
2010 - 2017	Heakord	Võsa lõikamine		Külaseltsing	Omafinantseering
2010	Ohutus, turvalisus	Naabrivalve sildid	Riigi poolt	Külaseltsing Sihtasutus	Omafinantseering MTÜ Eesti Naabrivalve
		KOKKU	25 000/1600		
2011	Seltsielu	Jahimaja ja lasketiiru haljastus, lipuväljak, kaarrada ja kompak sporting rajad	500 000/31955	Jahiselts	Leader programm Valtu Jahiselts MTÜ
2011	Sport	Järvakandi Vibuklubi „Ilves“ (Tammikutalus) vibuspordi toetamine tribumattide soetamine 15 tk	61 000/3900	Kaarepere-Saunaküla seltsingud, Valtu Spordimaja, vald	Vibuklubi „Ilves“ Leader programm, vald
2011 - 2017 Igal aastal	Sport	Järvakandi Vibuklubi „Ilves“ (Tammikutalus) vibuspordi toetamine märklehtede soetamine (suured 100 tk.) „-“, (väikesed 100 tk.) Noorte vibukomplektid (5 tk.)	10950/700 7820/500 23470/1500	Kaarepere-Saunaküla seltsingud, Valtu Spordimaja, vald	Vibuklubi „Ilves“ Leader programm, vald
2011	Loodus- turism	Matkaradade korrastamine (koristamine ja siltide korrastamine, trükiste paljundamine)	20 000/1280	Külaseltsing	KIK, Omafinantseering
2011	Heakord	Tee tolmuabaks järveni ja Jahimajani	300 000/19175	Jahimeeste Selts, vald	vald
		KOKKU	923240/59010		
2012	Atraktiivsus	iviaia ehituse jätkamine, teeääre korrastamine (allika puhastamine)	30 000/1920	Külaseltsing	Leader programm
2012	Seltsielu, heakord	ahimaja harjutusväljaku ja puukuuri ehitus	500 000/31955	Jahiselts	Leader programm, Jahiselts

		KOKKU	530000/ 33875		
2013	Keskkond	Järve puhastamise projekt	150 000/ 9585	Jahiselts, vald	Leader programm, KIK
2013	urvalisus	Tänavavalgustus teeristidele (5 posti ja valgustus)	250 000/ 15980	Külaseltsing vald	Leader programm, vald
		KOKKU	400 000/ 25565		
2014	Keskkond	Reoveepumpla ümberehitus	100 000/ 6390	Külaseltsing trassi valdaja vald	Leader programm, KIK
2014	Keskkond	Järve puhastamine ja laiendamine (elekter)	2 milj./ 127825	Valtu Spordimaja Külaseltsing Sihtasutus Jahiselts	Leader programm, KIK
		KOKKU	2 100 000/ 134 215		
2015	Taristu korrastamine	Sõidutee Ilvese majani	200 000/ 12785	Kehtna ja Rapla vald, külaseltsing	vald
2015	Seltsielu	Küla kokkutuleku korraldamine	20000/ 1280	Külaseltsing	KOP, omafinantseering
2015	Keskkond	Reoveetrassi ümberehituse jätkamine ja soo endise olukorra taastamise algus	250 000/ 15980	Külaseltsing, trassi valdaja, vald	KIK, Leader programm
		KOKKU	470 000/ 30045		
2016	Heakorid	Küla infotahvlite valmistamine ja paigaldamine	20 000/ 1280	Külaseltsing	KOP, Leader programm, omafinantseering
		KOKKU	20 000/1280		
2017	Loodus-turism	Linnuvaatlustorn	50 000/3195	Külaseltsing	KIK
2010 - 2017	Heakorid	Teeäärte hooldamine	50 000/3195	Külaseltsing	Vald, omafinantseering
		KOKKU	100000/6390		